

Ewa Gruszewska^{*}, Luiza Kostecka-Tomaszewska^{**}, Marian Zalesko^{***}

Historia Oddziału PTE w Białymstoku

Wprowadzenie

Na początku 2024 roku minęło 60 lat od powstania Oddziału Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Białymstoku. Taki jubileusz skłonił autorów niniejszego opracowania do przedstawienia zwięzłej historii tej instytucji, która działa od 27 stycznia 1964 roku. W artykule przedstawione zostały dzieje Oddziału PTE w Białymstoku do 2001 roku¹. Historię podzielono na dwa okresy. Pierwszym są lata 1964–1989, kiedy PTE

funkcjonowało w ramach ustroju socjalistycznego, w którym o życiu społeczno-gospodarczym i funkcjonowaniu stowarzyszeń decydowała w dużej mierze Polska Zjednoczona Partia Robotnicza (PZPR). Drugi okres to lata 1989–2001, w czasie których system społeczno-gospodarczy w Polsce przechodził pierwszą fazę transformacji ustrojowej.

^{**} Dr Luiza Kostecka-Tomaszewska – Uniwersytet w Białymstoku.

^{***} Dr Marian Zalesko – Uniwersytet w Białymstoku.

¹ Losom Oddziału PTE w Białymstoku od 2001 poświęcony jest odrębny artykuł, w którym przedstawiona została jego działalność bieżąca – str. 61–64 niniejszego „Biuletynu”.

^{*} Dr hab. Ewa Gruszewska, prof. UwB – Uniwersytet w Białymstoku, prezes Oddziału Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Białymstoku.

Ogólna historia PTE w zarysie

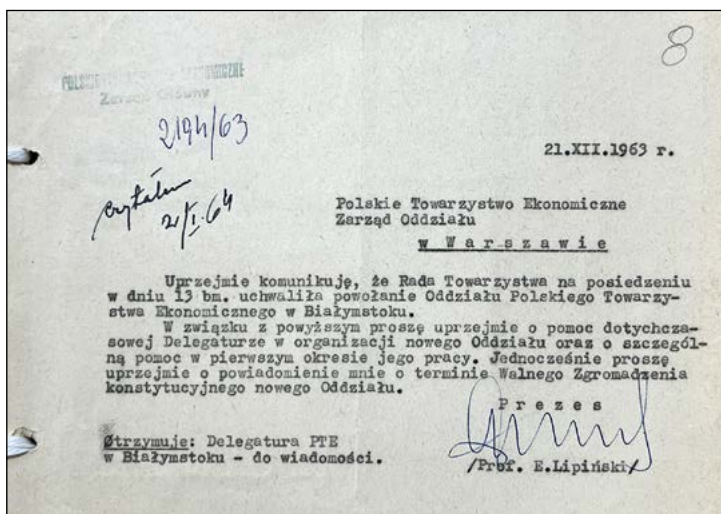
Funkcjonowanie towarzystw naukowych na ziemiach polskich ma dość długą tradycję, sięga bowiem okresu zaborów. Mimo tego, że działalność naukowa Polaków była ograniczona polityką zaborców, w 1800 r. udało się utworzyć Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Warszawie. Większe możliwości w zakresie organizacji towarzystw naukowych pojawiły się po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r.

Ekonomiści w naszym kraju, podobnie jak przedstawiciele innych nauk, zaczęli dążyć do zbudowania formalnych instytucji współpracy, w ramach których stworzone zostałyby możliwości wymiany poglądów na tematy społeczno-gospodarcze, ważne chociażby z perspektywy odbudowy, a następnie rozbudowy potencjału Polski. W 1921 r. powstały dwie organizacje ekonomistów – Polskie Towarzystwo Ekonomiczne we Lwowie i Towarzystwo Ekonomiczne w Krakowie. Oba towarzystwa odegrały znaczącą rolę w rozwoju i krzewieniu myśli ekonomicznej w międzywojennej Polsce².

Ich działalność w brutalny sposób została przerwana przez wybuch II wojny światowej. Po jej zakończeniu pojawiła się koncepcja utworzenia ogólnopolskiej organizacji ekonomistów, skupiającej zarówno naukowców, jak i praktyków z całej Polski. Na początku grudnia 1945 r. w Łodzi odbył się zjazd założycielski Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. W miejsce wcześniej istniejących regionalnych stowarzyszeń ekonomistów powołano organizację ogólnokrajową (PTE), a następnie organizowano oddziały w większych miastach Polski. Decyzja o powołaniu Oddziału PTE w Białymstoku została podjęta przez Radę Towarzystwa 13 grudnia 1963 r.

Początki PTE w Białymstoku

Na początku lat 60. XX wieku ekonomiści z Białostoczczyzny rozpoczęli działania na rzecz powołania organizacji na terenie województwa białostockiego, która umożliwiłaby integrację środowiska przedstawicieli tego zawodu. W 1960 r. powstał komitet organizacyjny (w składzie: Róża Błędowska, Anatol Ciszewski, Józef Cyżycki, Jerzy Feducik), którego działania przyczyniały się do rozprzestrzeniania idei Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego oraz do organizacji pierwszych spotkań ekonomistów w Białymstoku.

Na początku 1962 r. liczba członków PTE w regionie wynosiła 74 osoby. Wzrost aktywności ekonomistów w regionie nie pozostał niezauważony w Zarządzie Głównym PTE. W styczniu 1962 r. powołano Delegaturę Oddziału Warszawskiego PTE, w ramach której podjęto działalność odczytową, szkolenia załóg przedsiębiorstw przemysłowych oraz powoływano do istnienia pierwsze koła PTE w regionie (w Białymstoku, Łomży, Suwałkach i Hajnówce). Na początku 1964 r. Delegaturę przekształcono w Oddział Wojewódzki Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Białymstoku. Walne Zgromadzenie Konstytucyjne członków białostockiego Oddziału PTE odbyło się w dniu 27 stycznia 1964 r. Otworzył je dotychczasowy przewodniczący Delegatury Oddziału Warszawskiego PTE w Białymstoku – Edmund Hahn. Obecny na Zjeździe W. Waszkiewicz – kierownik Wydziału Ekonomicznego KW PZPR wypowiedział się na temat słuszności powołania struktur PTE w Białymstoku. Podkreślił, że w regionie białostockim są duże możliwości w obszarze rozwoju myśli i działalności ekonomicznej. Na zebraniu obecni byli m.in. prezes Zarządu Głównego PTE prof. Edward Lipiński, który wygłosił referat pt. „Teoria przedsiębiorstwa socjalistycznego”, z-ca prezesa Oddziału Warszawskiego PTE dr Zdzisław Sadowski, prezes Oddziału TNOiK w Białymstoku Antoni Konaszyc oraz liczni członkowie i sympatycy PTE.

Podczas zgromadzenia ukonstytuowane zostały władze Oddziału PTE w Białymstoku – wybrany został siedmioosobowy Zarząd Oddziału, którego prezesem został Edmund Hahn (pełnił tę funkcję przez 5 kolejnych kadencji). Powołano także trzyosobową Komisję Rewizyjną oraz wybrano delegatów na ogólnopolski zjazd PTE. Ponadto przedyskutowano i zatwierdzono program działania Oddziału PTE w Białymstoku, w którym podkreślono potrzebę upowszechniania i pogłębiania wiedzy ekonomicznej na terenie Białostoku i w regionie.

² Szerzej w: A. Pollok, *Zarys historii Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego*, <https://www.pte.pl/o-pte/historia>.

W celu pokonania problemów organizacyjnych nowo powstałego Oddziału w Białymstoku zwrócono uwagę na potrzebę czerpania z doświadczeń innych oddziałów PTE. Zaplanowano wyjazd do Poznania, aby zapoznać się z metodami i zakresem prac tego ośrodka oraz przeniesienia uzyskanej wiedzy na teren pracy Oddziału na Białostocczyźnie. Pilnym zadaniem stała się sprawa finalizacji siedziby Oddziału w Białymstoku. Początkowo siedzibą Towarzystwa był lokal Wyższej Szkoły Inżynierskiej przy ul. Białej 1 (użyczony dzięki ówczesnemu dziekanowi Wydziału Budownictwa Lądowego doc. dr. inż. Wiesławowi Nawarze), zaś od 1968 r. przez 25 lat biuro PTE Oddziału mieściło się w budynku NOT-u przy ul. M. Curie-Skłodowskiej 2.

Utworzenie Oddziału PTE w Białymstoku stało się bodźcem do dynamicznej pracy na rzecz tworzenia zakładowych kół ekonomistów w różnych branżach gospodarki, a także organizacji kół terenowych w większych miejscowościach³. Podjęto także starania na rzecz popularyzacji działalności Towarzystwa w społeczeństwie (np. w postaci prowadzenia odczytów ekonomicznych, organizowania kursów, szkoleń, konferencji i dyskusji radiowych, wydawania biuletynu informacyjnego, organizacji biblioteki). Rozpoczęto współpracę z Kuratorium Oświaty oraz średnimi szkołami ekonomicznymi w celu przygotowania absolwentów do wykonywania zawodu ekonomisty. W ramach tego obszaru organizowano spotkania w szkołach czy konkursy wiedzy skierowane do uczniów szkół ekonomicznych regionu. Podjęte aktywności miały doprowadzić do zintensyfikowania myślenia ekonomicznego np. wśród młodzieży czy kadr zarządzających przedsiębiorstwami w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego. Pomocą w tej kwestii służyć miało powołanie przy Oddziale PTE w Białymstoku Ośrodka Konsultacji i Analiz Ekonomicznych. Od 1972 r. działała też Dyrekcja Szkolenia Ekonomicznego⁴ (powstała z Samodzielnego Ośrodka Szkolenia Ekonomicznego PTE), która prowadziła aktywność w kierunku doksztalcania i doskonalenia kwalifikacji pracowników zatrudnionych w gospodarce narodowej w województwie białostockim, łomżyńskim i suwalskim. Podstawowym celem tej jednostki było prowadzenie działalności popularyzatorskiej, dydaktycznej, badawczej, doradczej i wdrożeniowej. Organizowała kursy i szkolenia (stacjonarne, zaoczne), kursokonferencje, seminaria, poradnictwo i instruktaże – będące odpowiedzią na zapotrzebowanie zgłaszane ze strony przedsiębiorstw

³ Liczba kół w Oddziale rosła do końca lat 70. W 1977 r. działało 130 kół zrzeszających członków PTE Oddziału w Białymstoku.

⁴ Od 1989 r. Zakład Szkolenia Ekonomicznego, który wszedł w strukturę Instytutu Kształcenia Ekonomicznego.

i instytucji regionu. Należy docenić wkład w organizację szkoleń ekonomicznych Oddziału długoletniego dyrektora Ryszarda Cabana. Organem doradczym Dyrekcji Szkoleń Ekonomicznych była Rada Programowo-Naukowa.

Działalność Oddziału PTE w Białymstoku w latach 1964–1989

Okres poświęcony na organizację Oddziału Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Białymstoku umożliwił przygotowanie stowarzyszenia ekonomistów do zintensyfikowania pracy na rzecz jego rozwoju. W latach 1964–1989 poszczególne Zarządy Oddziału na czele z jego prezesami (tabela 1) i współpracownikami podejmowały szeroko zakrojone działania zmierzające do rozbudowywania znaczenia Oddziału oraz krzewienia wiedzy ekonomicznej na terenie Białostocczyzny i sąsiednich województw.

Tabela 1. Prezesi Oddziału PTE w Białymstoku w latach 1964–1989

Lp.	Imię i nazwisko prezesa	Lata pracy
1.	mgr Edmund Hahn	1964–1980
2.	dr Wiktor Pukniel	1981–1985
3.	dr Bazyli Lach	1985–1986
4.	mgr Wiesław Lerman	1987 – 06.1989
5.	mgr Czesław Chociej	07.1989 – 08.1989

Źródło: Opracowano na podstawie *Sprawozdań z działalności Oddziału PTE w Białymstoku z lat 1964–1989*.

Ważnym zadaniem, które było realizowane przez Oddział PTE w Białymstoku, stała się szeroka akcja edukacyjna w dziedzinie ekonomii, którą prowadzono w dwóch kierunkach – organizacji wspomnianych wcześniej kół zakładowych oraz terenowych skupiających ekonomistów. Koła zakładowe powstawały w przemyśle, budownictwie, handlu czy administracji. Koła terenowe organizowane były m.in. w Suwałkach, Łomży, Zambrowie, Hajnówce, Ełku, Łapach, Czarnej Białostockiej, Wasilkowie. W Oddziale działalność kół była wspierana dzięki Radom Koordynacyjnym powstającym w miastach i dużych miejscowościach regionu⁵ oraz Komisji ds. kół. Corocznie organizowane były konkursy na najlepiej pracujące koło promujące dynamikę ich działalności. Ogłaszany był też konkurs na napisanie artykułu problemowego dotyczącego aktualnej sytuacji gospodarczej.

W Oddziale prowadzono także działalność skierowaną do młodzieży, zwłaszcza średnich szkół ekonomicznych na terenie Białegostoku, Łomży i Ełku.

⁵ Pierwsza rada koordynacyjna powstała w 1970 r. w Siemiatyczach.

Nawiązywano współpracę z innymi organizacjami społecznymi i naukowymi. Wśród nich można wymienić: Białostocki Oddział NOT, TNOiK, Oddział Stowarzyszenia Księgowych, Filię Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku, Ośrodek Badań Naukowych czy Punkt Konsultacyjny SGPiS. Organizowano wspólne posiedzenia zarządów, narady, kursy, konferencje, szkolenia i seminaria. Wspólnie podejmowano próbę rozwiązywania trudnych kwestii dla funkcjonowania gospodarki i podmiotów gospodarczych.

Starania podejmowane przez Zarząd Oddziału, a także prowadzone w ramach aktywnej działalności kół terenowych i zakładowych, przyczyniały się do zwiększania stanu liczebnego Oddziału (do 1980 r.) (tabela 2). Należy zwrócić uwagę, że obok członków indywidualnych oraz wspierających, do stowarzyszenia zapisywano również członków zbiorowych (przedsiębiorstwa i instytucje)⁶.

Tabela 2. Liczba członków Oddziału PTE w Białymstoku w latach 1964–1989⁷

Rok	Liczba członków	Rok	Liczba członków
1964	157	1977	2345
1965	232	1978	2503
1966	333	1979	2449
1967	583	1980	2625
1968	947	1981	1307B+781S*
1969	1317	1982	1226
1970	1638	1983	1116
1971	1804	1984	957**
1972	1828	1985	1063
1973	1968	1986	1136
1974	1910	1987	1246
1975	2177	1988	1271
1976	2301	1989	1282***

* W 1981 r. wyodrębnił się Oddział PTE w Suwałkach.

** Przeprowadzono gruntowną ewidencję liczby członków i kół.

*** Na dzień 30.06.1989 r.

Źródło: Opracowano na podstawie *Sprawozdań z działalności Oddziału PTE w Białymstoku z lat 1964–1989*.

Do lat 80. XX w. obserwowano dynamiczny przyrost liczby członków Oddziału PTE w Białymstoku

⁶ W końcu lat 70. do połowy lat 80. było to ponad 80 przedsiębiorstw i instytucji.

⁷ Zgodnie ze statutem uchwalonym podczas X Krajowego Zjazdu PTE (6 maja 1967 r.) stowarzyszenie zrzesza osoby o nieposzlakowanej opinii zawodowej i moralnej, przygotowane zawodowo do pełnienia funkcji ekonomicznych i posiadające co najmniej średnie wykształcenie.

(od 157 w 1964 r. do 2625 w 1980 r.), co należy wiązać ze staraniami Zarządu zmierzającymi do wzrostu znaczenia stowarzyszenia na obszarze województwa. Było to możliwe na skutek skupiania w szeregach PTE dużych grup ekonomistów pracujących w różnych sferach życia społeczno-gospodarczego. Wzrost liczby członków Towarzystwa był efektem realizacji funkcji jakościowego rozwoju treści i form działania organizacji w głównej mierze zgodnych z ideami propagowanymi przez PZPR. W latach 80. XX w. liczba członków PTE w Oddziale zaczęła stopniowo spadać, przede wszystkim na skutek pogarszającej się z roku na rok sytuacji społeczno-gospodarczej na terenie regionu i całego kraju oraz warunków pracy w wielu podmiotach gospodarczych.

Oddział realizował zadania określone w statucie Towarzystwa⁸ (zgodne z wytycznymi PZPR). Były to m.in.:

- 1) aktywne oddziaływanie zorganizowanego środowiska ekonomistów na funkcjonowanie i rozwój gospodarki socjalistycznej oraz udział w doskonaleniu metod socjalistycznego gospodarowania i wdrażania postępu ekonomicznego,
- 2) krzewienie postępowej myśli ekonomicznej, podnoszenie teoretycznej wiedzy ekonomicznej, kwalifikacji zawodowych oraz etyki społecznej i zawodowej w środowisku ekonomistów,
- 3) współudział w inicjowaniu i koordynowaniu badań naukowych i w rozwoju zaplecza naukowo-badawczego,
- 4) popularyzacja w społeczeństwie wiedzy ekonomicznej.

Działania Zarządu Oddziału PTE w Białymstoku nakierowane były także na wspieranie i aktywizowanie działalności kół ekonomicznych (zakładowych i terenowych), upowszechnianie wśród społeczeństwa wiedzy ekonomicznej oraz rozwijanie współpracy z władzami politycznymi i organizacjami społecznymi w sferze pogłębiania wiedzy ekonomicznej w społeczeństwie.

W celu mobilizowania ekonomistów do krzewienia wiedzy z zakresu ekonomii Zarząd Oddziału organizował liczne odczyty (kilkaset w ciągu roku) oraz konkursy, konferencje (kilkadziesiąt rocznie), seminaria i olimpiady. Od 1970 r. organizowano Olimpiadę Wiedzy Ekonomicznej skierowaną do szkół

⁸ Zob. m.in. W. Chomczyk, *Zarys działalności Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Białymstoku*, „Region Białostocki. Studia Ekonomiczno-Społeczne”, Białystok 1971, s. 259–301.

O działalności PTE w Białymstoku pisał także H. Sasinowski, podkreślając, że społeczny ruch naukowy stanowi istotny czynnik inspirujący rozwój danego miasta lub regionu [zob. w: H. Sasinowski, *Białystok jako ośrodek życia naukowo-kulturalnego*, „Region Białostocki. Studia Ekonomiczno-Społeczne”, Białystok 1973 nr 2, s. 204].

zagadnień społeczno-ekonomicznych.

Prace Oddziału organizowane były w następujących obszarach: Sekcji Ekonomiczno-Społecznych Problemów Regionu, Sekcji Ekonomiki Przemysłu i Budownictwa, Sekcji Ekonomiki Handlu, Sekcji Ekonomiki Rolnictwa. W latach 80. działała też Sekcja Młodych Ekonomistów. W ramach tych jednostek podejmowano działania skierowane z jednej strony na rozwiązywanie ważnych problemów gospodarki (powstawały publikacje wokół wybranych tematów, wypracowywano stanowiska dotyczące podejmowanych problemów, organizowano konferencje temu poświęcone, udzielano konsultacji czy opracowywano ekspertyzy), z drugiej zaś prowadzono popularyzację wiedzy ekonomicznej przez odczyty w kołach, przedsiębiorstwach czy instytucjach administracji oraz konkursy wiedzy. W końcu lat 80. powołano Oddziałową Komisję Specjalizacji Zawodowej Ekonomistów i Techników Ekonomistów obejmującą swoim działaniem województwo

białostockie, łomżyńskie i suwalskie. Na jej czele stanął prof. dr hab. Jan Gajewski, pracownik Wydziału Ekonomicznego Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku.

o profilu ekonomicznym⁹. Ponadto upowszechniane było czytelnictwo prasy ekonomicznej i publikacji z zakresu ekonomii oraz podejmowano dyskusje na temat poruszanych tam zagadnień. Służyło temu m.in. zorganizowanie Biblioteki przy Oddziale PTE w Białymstoku oraz zainicjowanie wydawania czasopisma „Region Białostocki – Studia Ekonomiczno-Społeczne” (wydawane w latach 1971–1990). Inne publikacje periodyczne Oddziału to: „Biuletyn PTE” (1966–1969) i „Komunikat Organizacyjny” (1971–1973). W Oddziale PTE w Białymstoku od końca lat 60. zorganizowano bibliotekę oferującą czytelnikom nowości wydawnicze z zakresu nauk ekonomicznych: m.in. książki i czasopisma branżowe. Działania takie spotkały się, jak podkreślał Zarząd Oddziału, z pozytywnym oddźwiękiem odbiorców prezentowanych

białostockie, łomżyńskie i suwalskie. Na jej czele stanął prof. dr hab. Jan Gajewski, pracownik Wydziału Ekonomicznego Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku.

Aktywność tak dużej liczby członków wymagała zbudowania struktury organizacyjnej. Poza rozbudowanym Zarządem i Prezydium, kołami zakładowymi i terenowymi, w naszym Oddziale działały: Klub Jednostek Inicjujących, Klub Eksporterów, Klub Organizacji Gospodarczych, Regionalne Rady Koordynacyjne Kół. Od połowy lat 80. prowadził też działalność Zakład Ekspertyz Gospodarczych „PETEX”. Należy wspomnieć też o etatowych pracownikach biura Oddziału¹⁰, którzy wykonywali prace administracyjne względem wszystkich jednostek wewnętrznych.

⁹ Olimpiada wylaniała szkoły, które najsukceszniej kształciły uczniów w zakresie zagadnień ekonomicznych.

¹⁰ W latach 70. w biurze zatrudnionych było 4–5 pracowników oraz 2 pracowników w Dyrekcji Szkoleń Ekonomicznych. Poza tym zatrudniano doraźnie pracowników

Szczegółne zaangażowanie w realizację zadań statutowych Oddziału PTE wniosła w latach 70. dyrektor Biura Wanda Chomczyk, a potem jej następczyni Alina Zybala oraz wieloletnia główna księgowa – Aniela Łobodzińska.

Praca Oddziału była wspierana przez przedstawicieli wojewódzkich i powiatowych ogniw partii i władz państwowych. Duże znaczenie miała współpraca z Komitetem Wojewódzkim PZPR oraz współdziałanie z Urzędem Wojewódzkim, zwłaszcza przy opracowywaniu programu rozwoju Białostoczczyzny do 1990 r.

Zgodnie ze statutem PTE cyklicznie odbywały się zjazdy sprawozdawczo-wyborcze PTE Oddział w Białymstoku. Zjazdy obradowały w terminach:

- 27 stycznia 1964 r. (zjazd założycielski),
- 26 kwietnia 1966 r.,
- 23 kwietnia 1968 r.,
- 21 października 1970 r.,
- 24 listopada 1975 r.,
- 15 stycznia 1981 r.,
- 18 marca 1985 r.,
- 12 września 1989 r.

Poza sprawozdawaniem działalności Zarządu z poprzednich okresów czy wyborami władz podczas zjazdów nie tylko podejmowano dyskusje dotyczące aktywności stowarzyszenia czy inicjatyw będących przyczynkiem do kolejnych działań, ale też miały miejsce żywiłowe wymiany poglądów odnoszących się do sytuacji społeczno-gospodarczej Polski i województw białostockiego, łomżyńskiego i suwalskiego. Szczególnie intensywne w tym zakresie były lata 80. Przykładowo zjazd z 1981 r. obradował pod hasłem „Wiedza ekonomiczna – podstawą racjonalnego gospodarowania”. Podczas zjazdu wręczano odznaki honorowe PTE i odznaki „Zasłużony Białostoczczyźnie” oraz dyplomy uznania wyróżniającym się kołom PTE. W ramach dyskusji, jaka odbyła się podczas Zjazdu, zwrócono uwagę na olbrzymią rolę ekonomistów w kształtowaniu funkcjonowania podmiotów gospodarczych (głos zabrał m.in. Wiesław Lerman) oraz wskazano na konieczność bardziej intensywnego włączania się ekonomistów w działania na rzecz poprawy efektywności gospodarowania przedsiębiorstw i tym samym intensyfikacji rozwoju społeczno-ekonomicznego zakładów (np. przedsiębiorstw, banków), a także branż, regionów i całej gospodarki (głos Czesława Chocieja). Podkreślono również rolę nauki w funkcjonowaniu jednostek gospodarczych – potrzebę dialogu przedsiębiorstw z pracownikami nauki oraz sprawnego przepływu informacji między nimi, np. w ramach szeroko zakrojonych szkoleń (wypowiedź Leszka Kupca). Kontynuację dyskusji

dydaktycznych na umowy zlecenia do prowadzenia kursów i szkoleń (przykładowo w 1988 r. było to 180 osób).

zjazdowych dotyczących zmian gospodarczych Polski odnajdujemy w kolejnych wydarzeniach organizowanych przez PTE. Miały one nie tylko charakter wewnętrzny, ale były też nagłaśniane, jak choćby udział członków PTE (w tym prezesa doc. dr. Wiktora Pukniela i doc. dr. hab. Leszka Kupca) w dyskusji opublikowanej na łamach „Gazety Współczesnej” (1981, nr 74) pt. *Reforma gospodarcza – nadzieja na przyszłość*.

Oddział PTE w Białymstoku w latach 1989–2001

W 1989 r., wraz z rozpoczęciem procesu transformacji ustrojowej, aktywność Oddziału PTE w Białymstoku została ograniczona (podobnie jak PTE na szczeblu krajowym). Należy to łączyć z likwidacją wielu przedsiębiorstw, a tym samym ze zmniejszeniem zapotrzebowania na prowadzenie odczytów, kursów i seminariów z zakresu upowszechniania wiedzy ekonomicznej wśród pracowników przedsiębiorstw o wykształceniu ekonomicznym. Ponadto w rezultacie przekształceń społeczno-gospodarczych, jakie miały miejsce w Polsce od 1990 r., zmniejszyło się zapotrzebowanie na usługi szkoleniowe świadczone przez Oddział PTE na Białostoczczyźnie, co wydatnie uszczupliło strumienie finansowe zasilające Oddział. Należało dopasować ofertę usług PTE do wymogów kształtującej się gospodarki o charakterze rynkowym. Takim działaniom musiały sprostać kolejne Zarządy Oddziału PTE w Białymstoku oraz ich prezesi (tabela 3).

Tabela 3. Prezesi Oddziału PTE w Białymstoku w latach 1989–2001

Lp.	Imię i nazwisko prezesa	Lata pracy
1.	dr Zdzisław Kurek	09.1989–1993
2.	dr hab. Henryk Bronakowski, prof. PB	1993–1994
3.	dr Zdzisław Kurek	1994–2001

Źródło: Opracowano na podstawie *Sprawozdań z działalności Oddziału PTE w Białymstoku z lat 1989–1997*.

Najważniejszym wydarzeniem w funkcjonowaniu PTE Oddział w Białymstoku było w tym okresie uzyskanie osobowości prawnej w dniu 26 czerwca 1992 r. Z jednej strony był to krok do samodzielności jednostki, która w wielu poprzednich latach osiągała sukcesy na polu krzewienia wiedzy ekonomicznej i uzyskiwała z tego tytułu przychody umożliwiające utrzymanie biura i zatrudnianie wielu pracowników, z drugiej zaś nastąpiło to w czasie olbrzymich zmian systemowych, które wymagały od wszystkich podmiotów istotnych zmian dostosowawczych do

turbulentnych warunków. Dotychczasowe działania Oddziału podejmowane w obliczu „rewolucji” w gospodarce nie były wystarczające. Znacząco zmniejszyło się zapotrzebowanie podmiotów gospodarczych na usługi szkoleniowe i doradcze świadczone przez PTE. Wiele przedsiębiorstw upadło, nie mogąc sprostać konkurencji czy dostosować się do nowych warunków gospodarki rynkowej. W 1993 r. okazało się, że Oddział w Białymstoku nie był w stanie finansowo utrzymać swojej niewielkiej siedziby¹¹. W okresie listopad 1993 – marzec 1994 zostały wykonane czynności związane z likwidacją biura. Zwolniono wszystkich pracowników i od tej pory prace administracyjne Oddziału prowadzone były bezpłatnie lub za niewielką odpłatnością. Pojawiła się trudna kwestia – znalezienie pomieszczenia na działalność Towarzystwa. Tu z pomocą przyszedł jeden z wieloletnich członków Zarządu – Czesław Chociej, który był wówczas dyrektorem Banku Wschodniego. Użytych niewielkiego pokoju na małe biuro i przechowanie bieżącej dokumentacji Oddziału. Przeprowadzka wymagała zatem zmniejszenia stanu posiadania, stąd podjęto ogromny wysiłek uporządkowania i spakowania dokumentów oraz przekazania ich do Archiwum Państwowego. W tym czasie ograniczeniu uległa skala działalności Oddziału. Nadal głównymi aktywnościami pozostały konferencje, seminaria, kursy i szkolenia, jednak wraz z upływem czasu ich intensywność spadała. Wciąż w ramach możliwości podejmowano dyskusje nad ważnymi tematami dla funkcjonowania gospodarki i regionu. Tematyka konferencji i seminariów z tego okresu dotyczyła zmian gospodarczych, prawnych, podatkowych, przekształceń strukturalnych i własnościowych, rozwoju rynków finansowych i kapitałowych, oszustw i ochrony rynku przed nieuczciwą konkurencją, konwergencji ekonomicznej i pieniężnej Polski. Oddział współorganizował również corocznie Olimpiadę Wiedzy Ekonomicznej PTE, która od 1987 r. była realizowana na nowych zasadach.

W ciągu następnych kilku lat kilkakrotnie zmieniano siedzibę Oddziału, co utrudniało zachowanie stabilności działań¹². Liczba członków Oddziału również drastycznie spadła, głównie z powodu wycofania się członków zbiorowych. W 1994 r. liczba członków PTE Oddział w Białymstoku wynosiła już tylko 42 osoby i na podobnym poziomie utrzymywała się do końca XX wieku.

W 2001 r. wybrano nowe władze Oddziału PTE w Białymstoku. Prezesem został dr Zbigniew Ejsmont.

¹¹ Podobne trudności przechodziły też inne oddziały. W tym czasie upadł i został zlikwidowany Oddział w Suwałkach.

¹² W latach 1994–2001 siedzibę zmieniano czterokrotnie (ul. Legionowa 14/16, ul. Wesołowskiego/Suraska 3a, ul. Warszawska 14, ul. Zwycięstwa 8).

Siedzibę Oddziału przeniesiono do Wyższej Szkoły Ekonomicznej (ul. Choroszczańska 30). Otwarty został nowy etap w działalności Stowarzyszenia w naszym regionie.

Podsumowanie

Opisywane blisko 40 lat działalności Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego Oddział w Białymstoku charakteryzowało się znaczącą dynamiką. Początek lat 60. XX wieku pokazał olbrzymią determinację ekonomistów z Białostoczczyzny w staraniach na rzecz powołania własnego Oddziału PTE. Oddział powstał w styczniu 1964 r. Pierwsze lata istnienia poświęcone zostały na organizację struktur Oddziału i przygotowania do aktywnej działalności. Prace Oddziału dzięki zaangażowaniu jego członków zakończyły się sukcesem. Ocena ta wynika zarówno ze zgrupowania dużej liczby członków (ponad 2600 w 1980 r.), jak i skali prowadzonych przedsięwzięć związanych z krzewieniem wiedzy z zakresu ekonomii i popularyzacji stowarzyszenia wśród ekonomistów regionu (m.in. przez organizowanie konferencji, szkoleń, odczytów, seminariów i olimpiad). Warto podkreślić, że do przełomu lat 80. i 90. XX wieku działania PTE musiały być zbieżne z ideologią głoszoną przez PZPR (stąd wiele realizowanych przedsięwzięć dotyczyło rozwijania myśli socjalistycznej). W latach 90. XX w. pogorszyły się warunki funkcjonowania Oddziału PTE w Białymstoku (podobnie jak PTE w ogóle), co zaowocowało znaczącym spadkiem liczby członków stowarzyszenia i ograniczeniem jego aktywności. Stało się tak na skutek rozpoczętej w 1989 r. transformacji ustrojowej i przeobrażeń w życiu społeczno-gospodarczym naszego kraju. Działalność PTE musiała ulec zmianom – dostosować się do funkcjonowania w realiach gospodarki rynkowej.

Bibliografia

- 25 lat działalności Oddziału Międzywojewódzkiego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Białymstoku*, PTE, Białystok 1986.
- Chomczyk W., *Zarys działalności Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Białymstoku*, „Region Białostocki. Studia Ekonomiczno-Społeczne”, Białystok 1971, s. 259–301.
- Pollok A., *Zarys historii Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego*, <https://www.pte.pl/o-pte/historia>.
- Reforma gospodarcza – nadzieja na przyszłość*, „Gazeta Współczesna” 1981, nr 74.
- Sasinowski H., *Białystok jako ośrodek życia naukowo-kulturalnego*, „Region Białostocki. Studia Ekonomiczno-Społeczne”, Białystok 1973, nr 2, s. 197–215.
- Sprawozdania z działalności Oddziału PTE w Białymstoku z lat 1964–1997*. ■